

שיעור ב"קדושת אביב"

שיעור 2:

נושא: האם קידוש החודש ועיבור השנה הן מקשה אחת או שהן שתי יחידות שונות

התשובה לשאלה זו נתון לכאורה במחלוקת הבה"ג והרמב"ם אם קידוש החודש היא מצוה אחת, כשיטת הבה"ג, או שתי מצוות, כשיטת הרמב"ם. אולם כפי שנראה השאלה עולה גם לשיטת הרמב"ם.

ברמב"ם ברור שיש הבדל ביניהם קידוש החודש הוא מצוה, ואילו עיבור השנה הוא רק צורך כדי שפסח יהיה בזמן האביב. פרק א הלכה ז: "מצות עשה מן התורה על בית דין שיחשבו וידעו אם יראה הירח או לא יראה, ושידרשו את העדים עד שיקדשו את החדש, וישלחו ויודיעו את שאר העם באיזה יום הוא ראש חדש כדי שידעו באיזה יום הן המועדות" ואילו לגבי עיבור השנה נאמר, פרק ד הלכה א: "שנה מעוברת היא שנה שמוסיפין בה חדש... ומפני מה מוסיפין חדש זה מפני זמן האביב כדי שיהא הפסח באותו זמן שנאמר שמור את חדש האביב שיהיה חדש זה בזמן האביב".

ההבדל בין קידוש החודש לבין עיבור השנה אינו רק בשאלה אם מצוה, אלא בתוכן החלות של כל אחד מהם. בקידוש החודש בית דין צריך לומר מקדש מקדש, ובעיבור השנה לא מצאנו דין כזה. בקידוש החודש בית דין מקדשים את החדש, ואילו בעיבור השנה בית דין רק קובעים את הזמן שבו יחולו החגים. לפיכך ניתן לומר שהצורך בבית דין הגדול נאמר רק בקידוש החודש שיש בו מעשה קידוש, ואילו בעיבור השנה די בבית דין של שלושה.

להבנה זו שבקידוש החודש יש חלות קידוש, ואילו בעיבור השנה יש רק קביעת התאריך יכול להיות כמה נפקא מינות:

1. "אתם אפילו שוגגים בעיבור השנה". הצ"ח מבין בשיטת התוס' שדין זה קיים רק בקידוש החודש ולא בעיבור השנה, וכך עולה גם מהרמב"ם המביא דין זה בקידוש החודש בלבד. כשבית דין פועלים בצורה אקטיבית ומקדשים את החודש יש להם סמכות אפילו כשהם שוגגים, אך בעיבור השנה שבית דין רק קובעים, סמכותם לקבוע בלבד, ואם הם שוגגים הם מאבדים את סמכותם.
2. חילול שבת לצורך עיבור השנה. אין לכך מקור מפורש, אך אולי ניתן לדייק מהתורה כהנים שדין זה לא נאמר בעיבור השנה. ההיתר לחלל שבת נובע מחלות הקידוש, ולא רק מקביעת התאריך.

לאור הדברים הללו ניתן לומר שאף לגבי קידוש החודש יש בשיטת הרמב"ם שני מסלולים, ובקידוש החודש על ידי הראיה יש מצוה ויש חלות של קידוש, ואילו בקידוש החודש על ידי חשבון אין מצוה ויש רק קביעת תאריך המועדים. זאת אומרת שבזמן שמקדשים על פי החשבון, אין הבדל בין קידוש החודש לבין עיבור השנה ושניהם מהווים דרך לקביעת תאריך המועדים.

בזמן זה שמקדשים על פי הראיה קדושת המועדים חסרה את הקדושה החלה על ידי קידוש בית הדין.

הבנה זו נכונה לדעת הרמב"ם, ולא לשאר השיטות. לדעת רס"ג ורבינו חננאל, גם כשבית דין מקדשים הם מקדשים על פי החשבון, ולדעת הרמב"ם גם כשבית דין מקדשים על פי החשבון בית הדין הם המקדשים. לשיטות אלו, אין הבדל בין החלות בזמן שמקדשים על פי הראיה לבין הזמן שמקדשים על פי החשבון, ובשניהם יש חלות של קידוש.

הבחנה זו בין חלות קידוש לבין קביעת התאריך קיימת גם בקידוש החודש עצמו.

נשאלת השאלה את מה מקדשים, האם מקדשים את החודש, מקדשים את ראש החודש או מקדשים את המועד שבתוך החודש.

ניתן לומר שיש שני דינים. מהפרשת בא נלמד המצוה לקדש את החודש, ואילו מפרש אמור נלמד המצוה לקדש את המועדים.

אם מפרשים שמקדשים את המועד. ניתן לומר שבתשרי וניסן יש חלות של קידוש, ועל חלות זו מחללים את השבת, ובשאר החודשים אין חלות של קידוש ואין מחללים בהם את השבת.